

AZ INTEGRÁLT IGAZGATÁSI ÉS ELLENŐRZÉSI RENDSZER (IIER) KIFEJLESZTÉSÉNEK HELYZETE

Szendró Dénes

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

Földügyi és Térképészeti Főosztály

Földügyi Ellenőrzési és Fejlesztési Osztály

Bevezetés

Az Európai Unió támogatáspolitikája abból az elvből indul ki, hogy minden tagország számára biztosítani kell a harmonikus fejlődést, a megfelelő jólétet és a mindenkinek számára elérhető szolgáltatásokat. Ennek érdekében az EU költségvetésén keresztül, támogatások formájában rendelkeznek a jövedelmek újraelosztásáról.

A csatlakozásra váró közép-kelet európai országok számára a gazdasági fejlesztésre és a struktúra váltására a PHARE program, 2000-től a strukturális alapok fogadásának felkészülésére az ISPA program, a mezőgazdasági támogatások megalapozására pedig a SAPARD program keretében nyílt lehetőség.

Az Unióban az agrártámogatások az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) keretében valósulnak meg. Ennek jelentőségét mutatja, hogy míg az agrárium bevétele az Unió GDP-jének csak mintegy 3%-át teszi ki, ugyanakkor az agrárium támogatása az Unió kiadásainak majdnem 50%-át emészt fel. A Garancia Alap a belső piaci egyensúly fenntartását, míg az Orientációs Alap a mezőgazdasági szerkezet átalakítását szolgálja.

A Közös Agrárpolitika végrehajtásához és a támogatások igénybe vételéhez EU-konform módon az alábbiakat szükséges kialakítani:

- földnyilvántartás,
- állatnyilvántartás,
- a gazdák regisztrációja,
- az állat- és növény-egészségügyi határállomások kiépítése,
- állati eredetű veszélyes hulladékok megsemmisítése,
- a jogharmonizáció, s ezzel összefüggő intézményi döntések meghozatala,
- a kifizető ügynökségi rendszer kiépítése és működtetése,
- az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) kialakítása,
- ellenőrzési rendszerek létrehozása,
- a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program intézményi hátterének megteremtése,
- a szakemberek és a termelők felkészítése, képzése és tájékoztatása.

A kívánt intézményrendszer kialakításakor nem csupán a közösségi szabályozás irányelveit, hanem a nemzeti sajátosságokat is figyelembe kell venni. Az egyes közösségi támogatási jogcímek kezelése kapcsán előírt feladatok funkcionális és személyi szétválasztását intézményi szinten is biztosítani kell.

A jelenlegi tagországokkal azonos elbírálás esetén a magyar gazdák a közvetlen termelői támogatásokból évente mintegy 1250 millió, a piaci intézkedésekből 400 millió, a vidékfejlesztési támogatásokból közel 400 millió, összességében mintegy 2 milliárd euró, azaz közel 500 milliárd Ft támogatásra számíthatnának. Tagállami becslések szerint az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) működtetésének éves költsége az integrált rendszeren keresztül elosztott források 3-6%-a. A tervezett teljes intézményrendszer létrehozásának forrásigénye a tagállami átlagban számolt IIER éves működési költségéhez közelít.

1. A KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA VÉGREHAJTÁSÁNAK INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.1. Az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garancia Részlege intézkedéseinek intézményrendszere

A közösségi szabályozási és támogatási rendszer eszközei a Garancia Részlegben a

- közvetlen támogatások
- intervenciós intézkedések
- belpiaci intézkedések
- külkereskedelmi szabályozás
- kísérő intézkedések

A Garancia Részleghez kötődő a legfontosabb szabályozások, támogatások, illetve kapcsolódó feladatok:

- az állati és növényi termékpálya-szabályozások (CMO-k), gabona intervenció;
- (a közraktári hálózattal összehangolva) intervenciós raktárak létesítése;
- állatszám- és terület alapú közvetlen kifizetések;
- export-import engedélyezés;
- export-visszatérítés;
- feldolgozási támogatás;
- vágott test minősítés;
- marhahús címkézés;
- tej minőségvizsgálat;
- tejkvóta kezelés;
- Termelő Értékesítési Szövetkezetek támogatása;
- szőlő ültetvénykataszter kialakítása;
- zöldség-gyümölcs minőségellenőrzés;
- piac- és árfigyelő rendszerek;
- laboratórium fejlesztések;
- tojásosztályozás és csomagolás;
- állatjelölés és nyilvántartás;
- kedvezőtlen adottságú területek támogatása;
- agrár-környezetvédelem;
- erdősisítés és erdészeti informatikai rendszer.

Mindezek végrehajtásához magas színvonalú informatikai háttérrel rendelkező, szigorú szabályok szerint működő (és ellenőrző) szervezetek szükségesek. Ugyanígy elengedhetetlen a szakemberek, illetve a gazdálkodók képzése is.

A Kormány 2020/2002. (I. 31.) számú határozatában az EMOGA Garancia Részleg központi szerepét betöltő kifizető ügynökség feladatai ellátására való felkészüléssel az Agrárintervenciós Központot jelölte ki. A jövőbeni kifizető ügynökség területi hálózatát a megyei földművelésügyi hivatalok valamint a SAPARD intézményrendszerére kell alapozni. Az utalványozást követő számlavezetési, folyósítási és a központi költségvetéssel való kapcsolattartással összefüggő feladatokat a Magyar Államkincstár végzi.

2002. szeptemberében az FVM vezetése felállította az intézményfejlesztésért felelős új részlegét, az Európai Unió Agrárintézmények Program Irodát.

A 2285/2002. (IX.26.) Korm. határozat értelmében a 2003. évi költségvetésben „az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) kialakítására legfeljebb 8000 millió Ft-ot kell előirányozni”. A tárca által számított forrásigény ezt az összeget magasan meghaladta. A 2003. évi költségvetés az FVM intézményfejlesztési feladataira

mindössze 4,9 milliárd Ft-ot irányoz elő. Ebből az összegből a Kifizető Ügynökség és az IIER mellett más komoly felkészülési feladatokat is meg kellene oldania a minisztériumnak, pl. az állategészségügy és a növényegészségügy területén.

A Program Iroda – tekintettel arra, hogy a hazai források a szükséges fejlesztésekhez előreláthatólag nem elégségesek – október-december folyamán benyújtott egy 13,8 millió euró értékű Phare pályázatot az IIER kialakítására.

A benyújtott pályázat négy komponensből áll. Legnagyobb ezek közül az IIER szoftver fejlesztését segítő szolgáltatási rész. E feladatra, amelynek értéke 10,75 millió euró – a Phare szabályok alapján közbeszerzési eljárást került kiírásra.

A projektnek része egy 2,5 millió eurós hardverbeszerzés, egy 150 millió eurós Twinning együttműködés valamint egy 0,4 millió euró értékű minőségbiztosítási szolgáltatás is.

Az EU Bizottsága a benyújtott és befogadott projekt-dokumentumokat, fejlesztési koncepciót, módszertant, ütemtervet magas színvonalúnak és megvalósíthatónak találta. Az átadott dokumentumok, információk alapján a Bizottság ideiglenesen teljesítettnek vette a január 31-ig, illetve február 7-ig a korábban szabott feltételeket (Kifizető Ügynökség kijelölése, területi szervek, delegált feladatok stb.), a projektet elfogadásra javasolta a tagállamoknak. A Phare Program illetékes szakbizottsága február 7-én jóváhagyta a magyar IIER projektet, megközelítőleg 2,5 milliárd Ft-ot biztosítva ezzel az országnak. A tárca a feltételek teljesítése végett 2003. január folyamán elkészítette a Kifizető Ügynökség megalapításáról szóló miniszteri rendeletet (4/2003 (I.30.) FVM rendelet), amelyben az Agrárintervenciós Központot jelöli ki Kifizető Ügynökségként.

A koncepció azon elemei, amelyeket a Bizottság szigorú feltételnek tekint, a következők:

- egyetlen egységes szervezet (Kifizető Ügynökség) kerül kialakításra az EMOGA Garancia, Orientációs és a Halászat Orientációs Pénzügyi Eszköz intézkedéseire
- a szervezet az AIK, mint a 4/2003 (I.30.) FVM rendelettel már kijelölt Kifizető Ügynökség és a SAPARD Hivatal összevonásával jön létre
- az IIER-t az AIK (Kifizető Ügynökség) működteti
- az EMOGA Orientációs intézkedésekre a SAPARD Hivatal készül
- az igénylések hivatalos befogadása a Kifizető Ügynökségnél történik, függetlenül attól, hogy az igénylést közvetlenül vagy a Kamarák segítségével nyújtja be a gazdálkodó (Határozat melléklete 15. pont)
- a Kamarák – szolgáltatásként ellátott – feladatai a következők: segítségnyújtás a kitöltéshez és az igénylések továbbítása a Kifizető Ügynökség megyei irodáihoz
- a Kifizető Ügynökség saját megyei irodákat működtet, amelynek feladatai: befogadás, adatrögzítés, dokumentumellenőrzés, helyszíni ellenőrzések
- a Phare projekt keretében biztosított 300 asztali számítógép (PC) a Kifizető Ügynökség irodáiba kerül

1.1.1. Agrárintervenciós Központ

Az AIK stratégiájából kiindulva a csatlakozásra való felkészülésre külön Intézményfejlesztési programot dolgozott ki. Az AIK által elkészített ütemterv tartalmazza a

csatlakozás időpontjáig témakörönkénti bontásban a feladatokat, teljesítésük időtartamát, valamint a kifizető ügynökség által delegált feladatot ellátó vagy az intézményfejlesztéshez külső vállalkozóként hozzájáruló külső támogatókat és az egyes feladatok végrehajtásáért felelős intézményeket. A fenti témakörök a következők: jogi háttér, intézményi rendszer, állomány, folyamatok írásba foglalása, ellenőrzés, belső ellenőrzés, utólagos vállalatellenőrzés, kifizetés, elszámolás, informatikai biztonság.

A feladatok teljesítéséhez egy holland-francia-magyar Phare twinning projekt nyújt segítséget. A projekt a kifizető ügynökségi horizontális funkciók – adminisztratív és fizikai ellenőrzés, kifizetés, elszámolás, utólagos vállalatellenőrzés, belső ellenőrzés, jog és informatika – valamint az egyes termékpályákhoz kötődő végrehajtási rendszer EU-konform továbbfejlesztését és kialakítását célozza.

1.1.2. Megyei Földművelésügyi Hivatalok (FM Hivatalok)

A megyei FM Hivatalok és a falugazdász hálózat a hazai támogatási rendszerben betöltött szerepük, tapasztalataik alapján viszonylag kis beruházásokkal alkalmassá tehetők az EMOGA intézményrendszerben rájuk háruló feladatok elvégzésre.

Az FM Hivatalok személyi állománya három csoportot képezve az alábbiak szerint fogják ellátni feladataikat:

- 1) a kifizetésekhez kapcsolódó 5-10 %-os helyszíni ellenőrzések végrehajtása
- 2) segítségnyújtás az igénylések kitöltésében, az igénylések begyűjtése, számítógépre történő rögzítése, ellenőrzése
- 3) a nemzeti hatáskörben maradó támogatások és hatósági feladatok végrehajtása

1.1.3. Magyar Agrárkamara

A Magyar Agrárkamara feladatai között prioritást élvez a termelők felkészítése az uniós csatlakozásra. A Kamarát az uniós felkészülés kapcsán nyert tapasztalatai, ismeretei, valamint a termelőkkel kialakított „gazdabarát” kapcsolatrendszere alkalmassá teszi arra, hogy az agrártermelők uniós felkészítésével kapcsolatos feladatokat, valamint a támogatás-kezelés egyes lépéseinek végrehajtását az agrárképviselőkkel közösen ellássa.

1.1.4. Az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer

Az intézményrendszer egyik legfontosabb, „kötelező” eleme, eszköze az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER), amelyet az EMOGA Garancia Részlegéből finanszírozott, elsősorban a termőföld- és állatállomány alapú közvetlen támogatások kezelésére, nyilvántartására, kifizetésére, illetve a kifizetés jogosságának ellenőrzésére kötelesek felállítani a tagállamok. Bár a jogszabályok nem rendelkeznek róla, a tagállamok a kedvezőtlen adottságú területek támogatásait és az egyre növekvő fontosságú agrár-környezetvédelmi támogatásokat is az IIER-en keresztül bonyolítják.

A rendszer elemei a következők:

- mezőgazdasági parcellák nyilvántartása, azonosítása
- mezőgazdasági termelői nyilvántartás,
- támogatási kérelmek nyilvántartása,
- állatállomány nyilvántartása (szarvasmarha, juh, kecske),
- integrált ellenőrző rendszer, amely gyakorlatilag a fenti nyilvántartások összekapcsolása.

Az IIER kialakításának és működtetésének költségei a tagállamokat, illetve a jelölt országokat terhelik. A tagállamok becslése szerint a működtetés költsége az IIER-en keresztül elosztott források (a piacszabályozási összegek több mint 70%-át ezeken a rendszereken keresztül bonyolítják a tagállamok) 3-6 %-a közé tehető.

Az integrált ellenőrző rendszer hatékony működésének feltétele a rendszer működése szempontjából előírt alapadat nyilvántartások egységes informatikai rendszerbe történő

kezelése, amihez nélkülözhetetlen a jelenlegi – mind szoftver, mind hardver megoldásaiban - rendkívül heterogén ágazati informatikai rendszerek egységes irányelvek szerinti átalakítása. Ez egyben a különböző támogatási jogcímek kezelésének alapját, és a szükséges intézményrendszer korszerű informatikai támogatását is jelenti.

A tárgyévét megelőző év referencia adatait tartalmazó, előnyomtatott, többcélú (a gazda egyidejűleg egy nyomtatvány keretében több támogatási jogcímre is jelentkezhetsen) formanyomtatványok az IIER-en belül megvalósuló támogatáskezelés olyan korszerű elemei, amelyek az uniós gyakorlatot követve Magyarországon is bevezetésre kerülnek.

Fontos, hogy a különböző támogatási jogcímek kezelése kapcsán jelentkező kérelemadatok számítógépes rögzítése (adatbegyűjtése) az adott intézmény területi kirendeltségeihez kötötten, országosan egységesen történjen, mivel az alapadat nyilvántartások adataival történő keresztellenőrzések hatékony végrehajtása csak így oldható meg.

Az IIER hazai kialakítására vonatkozóan több dokumentum (stratégia, tanulmány) készült.

Támogatási kérelem-nyilvántartás és integrált ellenőrző rendszer

A támogatási kérelmek nyilvántartása, illetve az integrált ellenőrző rendszer a kifizető ügynökség kialakítása során kerül kiépítésre.

Mezőgazdasági termelői nyilvántartás helyzete

Magyarországon több, egymástól informatikai és intézményi szempontból is teljesen elkülönült, egymással kapcsolatban nem álló termelői nyilvántartás létezik. Ezek a következők:

- az agrártámogatások kifizetéséhez kapcsolódóan létrehozott termelői nyilvántartás
- a szarvasmarha tartók nyilvántartása (a Szarvasmarha Egyedazonosítási és Nyilvántartási Rendszer részeként, központi adatbázis az OMMI-ban),
- más állami intézmények nyilvántartásai (pl. állategészségügyi rendszer)
- a Magyar Agrárkamara egy német IIER alapján kialakított termelői nyilvántartása

A 236/1998 (XII.30.) sz. kormányrendelet a termelők adatszolgáltatásáról és regisztrációjáról az állami támogatások feltételül szabja a gazdálkodók regisztrációját. A már működő különböző támogatási rendszerek következtében feltételezhető, hogy az EMOGA támogatásaira jogosult termelőknek csak egy kis része nem kérte még a bejegyzését. A regisztrációt a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium megyei FM hivatalaihoz tartozó falugazdász hálózat végzi. A termelők adatait a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium megyei FM hivatalai tárolják. Az országos adatbázist az Agrárgazdasági Kutató- és Informatikai Intézet kezeli. A jelenlegi rendszer a termelőket minden évben nyilvántartásba veszi. Be kell vezetni az állandó nyilvántartási számmal történő regisztrációt.

Az állatállomány (szarvasmarha, juh, kecske) nyilvántartásának helyzete

Az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet a felelős az országos állat-nyilvántartási rendszerek működtetéséért. 2000. január 1. óta az azonosító és nyilvántartó rendszer teljes egészében lefedi a magyarországi szarvasmarha-állományt. A számítógépes adatbázissal rendelkező rendszer részben alkalmas arra, hogy az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszerhez megfelelő háttérrel adjon. Az azonosító és nyilvántartó rendszert most terjesztik ki a juhokra és kecskékre. Az EU szakértői vizsgálata szerint az adatbázis apróbb módosításai mellett inkább az azonosítást és nyilvántartásba vételt végző intézmények feladat és hatásköri kérdéseit kell megoldani, valamint meg kell határozni az állategészségügyi részlegek, intézmények és a kifizető ügynökség szerepét, jogkörét annak érdekében, hogy a jogszabályokban rögzített előírásoknak a gyakorlatban is érvényt szerezzenek.

Mezőgazdasági parcellák nyilvántartásának, azonosításának helyzete

A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) az IIER egyik alappillére, mely biztosítja a támogatás alapját képező mezőgazdasági táblák földrajzi elhelyezkedésének térképi megadását, és területének pontos mérését, egyedi azonosítóval történő

azonosíthatóságát. Eddigi tevékenysége, eredményei alapján – amelyeket az EU illetékes részlegei is elismernek – a Földmérési és Távérzékelési Intézet kapta a megbízást az országos MePAR kiépítésére és üzemeltetésre.

A hazai művelési, használati sajátosságokat, a birtokszerkezetet, valamint a meglévő nyilvántartásokat megvizsgálva a lehetséges megoldások (kataszter, mezőgazdasági parcella, fizikai blokk, illetve gazdasági blokk alapú rendszer) közül egyértelművé vált, hogy Magyarországon a MePAR kiépítését az ortofotó alapú fizikai blokkokon (viszonylag állandó földfelszíni elemekkel határolt, általában több gazdálkodóhoz tartozó mezőgazdasági táblát tartalmazó, egyedi azonosítóval rendelkező földfelszíni részleten) alapuló rendszerben lehet határidőre megvalósítani. Ezt az uniós ajánlások és vélemények is alátámasztják.

A MePAR évenkénti működtetési/üzemeltetési feladatai (adminisztratív ellenőrzés, éves változások átvezetése, térinformatikai szolgáltatás, képzés) évente mintegy 600 millió Ft-ot igényelnek. A MePAR kiépítés 12 hónap alatt elvégezhető, ami azt jelenti, hogy a 2003. január eleji kezdést követően 2004-ben a teljes rendszer rendelkezésre áll és működik.

Elkészült az országos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) kiépítésének belső folyamatait és alprojektjeit definiáló részletes hálótérkép (2002-2003.). Rögzítésre kerültek az országos kiépítés során az IIER-be építendő teljesítési egységek (fizikai blokkok) és azok elkészítésének megyei ütemezése az IIER-ben együttműködő intézmények feladataival összhangban (6 megye – 2003. április 1, 19 megye – 2003. október 15.). Az adatbázisban nyilvántartott fizikai blokkok mellé rendelendő kataszteri térképek számítógépen kezelhető adatállományainak elkészítése a földhivataloknál folyamatban van. Megvalósult a gazdák/gazdaságok tájékoztatását végző országosan mintegy 100 körzeti iroda MePAR térképekkel és digitális adatokkal való ellátásának vázlatlatterve és ütemezése.

A MePAR térkép alapját jelentő ortofotó országos előállítására a szükséges közbeszerzési eljárás nyomán, feszített ütemterv alapján elkezdődött (várható befejezése: 2003. július 1.).

A MePAR megalapozását célzó ProMePAR kísérleti felmérés lezárult. A ProMePAR pilot projekt keretében a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) az országos MePAR-t 2002-ben már az összterület 3%-án kidolgozta. A rendszerhez a földtulajdonosok azonosítását biztosító adatokat is csatolni lehet. Ez a projekt nem csupán az ortofotó bázisú fizikai blokkrendszeren alapuló MePAR kiépítést mutatta be az ország 3%-án, de az EU területalapú támogatások kezelésének teljes folyamatát is modellezte. Ez a kérelmezés eljárásától kezdve (a blokkterképek felhasználásával), a kérelmek adatbázisba rögzítését, a távérzékeléses ellenőrzésen majd a szűrően fennakadt helyszíni ellenőrzését valósította meg a gazdálkodók és a leendő intézményi IIER szereplők bevonásával. Ezekre végrehajtási, mérési modellt is adott. Megtörtént a tapasztalatok kiértékelése és visszacsatolása a MePAR országos kiépítésébe. A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) egységeinek, az ortofotó alapú fizikai blokkok kialakítási és a távérzékeléses ellenőrzés módszertanának és technológiájának bemutatása is megvalósult az EU szakmai (műszaki és jogszabály előkészítő) koordináló központjának, a Joint Research Center (DG JRC). Az EU LPIS szakértői bizottsága (Peer Review 2002. 06. 17.) a MePAR fizikai blokkrendszerét jónak találta, a nemzeti távérzékeléses ellenőrzés eredményeit is nagyon jónak minősítette.

1.1.5. Piaci árfigyelő rendszer

Az EU Közös Agrárpolitikája (KAP) egyes intézkedéseinek megvalósítása, végrehajtása érdekében az Európai Bizottságnak a gabona, zöldség-gyümölcs, szarvasmarha, juh-, és

kecskehús, tej és tejtermékek, sertéshús, baromfi termékpályák szabályozásához piaci és árinformációkra van szüksége, s az EU tagállamoknak – így a közeljövőben Magyarországnak is – ezeket gyorsan, rendszeresen és pontosan kell szolgáltatniuk. A piaci folyamatok követését az EU tagországokban, több termékpályára és a különböző piaci szintekre, valamint felvásárlási pontokra kiterjedő figyelő rendszerek látják el, napi, heti jelentési kötelezettséggel.

A magyarországi közhasznú központi piaci árinformációs rendszer több Phare projekt keretében az Agrárgazdasági Kutató- és Informatikai Intézetben (AKII) került kifejlesztésre. Az elmúlt évben az AKII-ban már elkezdődött a közhasznú rendszer továbbfejlesztése, brüsszeli követelményekhez való „igazítása”, ugyanakkor az elképzelések szerint tovább működne a nemzeti sajátosságoknak jól megfelelő közhasznú rendszer is.

1.1.6. A termelők felkészítése

A támogatások igénybevételeének feltétele, hogy a gazdák megfelelő és pontos ismeretekkel rendelkezzenek a felmerülő lehetőségeikről és kötelezettségeikről. A gazdák, termelők felkészítését olyan szervezetekre célszerű bízni, amelyek a gazdákhöz közel állnak, ismerik körülményeit, és megértik problémáit, ugyanakkor kellő struktúrával rendelkeznek ahhoz, hogy ezt a feladatot szervezeten és magas színvonalon hajtsák végre.

A termelők felkészítését a minisztérium szervezetei és az ágazatban működő szakmai, érdekképviseleti szervezetek, illetve a köztestületi Magyar Agrárkamara szoros együttműködésében célszerű megvalósítani. A minisztérium jól működő képzési és tájékoztatási rendszerei mellett a tárca e kapcsolatokhoz is ellátja partnereit a terjeszteni kívánt információval, ismeretanyaggal. Az FVM-mel kötendő szerződés alapján a közreműködő szervezetekre hárul a tudnivalók hatékony eljuttatása a gazdálkodókhoz, termelőkhez.

1.2. Az EMOGA Orientációs Részleg és a Halászati Pénzügyi Orientációs Eszköz intézményrendszere

Az EMOGA Orientációs Részlege és a Halászati Pénzügyi Orientációs Eszköz (HOPE) intézményrendszere a következő: Irányító Hatóság, Kifizető Hatóság, Monitoring Bizottság. Ez feladatdelegálás esetén kiegészülhet ún. közreműködő szervezettel. A hazai kialakítás a SAPARD Program intézményrendszerére épül: Az Irányító Hatóság a minisztérium. Az Irányító Hatóság a pályázati rendszer működtetésével összefüggő feladatokat a SAPARD Hivatal jogutódjához utalja, valamint az adott feladat ellátására leginkább alkalmas szakterületi ismeretekkel, helyismerettel és tapasztalattal rendelkező egységekhez, intézményekhez delegálja. Ilyenek lehetnek a Regionális Vidékfejlesztési Irodák, Növényvédelmi és Talajvédelmi Szolgálat, Állami Erdészeti Szolgálat.

A SAPARD Hivatal felkészülése, felkészültsége megfelelő alapot ad az Orientációs Részlegből finanszírozandó Agrár-és Vidékfejlesztési Operatív Program lebonyolításához. A 7 regionális iroda a Garancia Részlegből finanszírozott vidékfejlesztési támogatások végrehajtásában is kap majd feladatokat.

1.2.1. Agrár-környezetvédelem

A környezetkímélő mezőgazdasági termelési módszerek elterjesztését és kapcsolódó intézkedések végrehajtását szolgáló komplex program. Ki kell alakítani a sikeres működéséhez szükséges intézményrendszert, és biztosítani kell az elengedhetetlen személyi és technikai feltételeket.

1.2.2. Erdészet

Az erdészeti területén folyó Phare twinning projekt célja a magyarországi erdészeti ágazat statisztikai, nyilvántartási és információs rendszerének modernizálása, valamint jogi és intézményes háttérének átalakítása az EU követelményeknek megfelelően.

1.3. Horizontális szabályozások

A Közös Agrárpolitika területei között fontos szerepet játszanak az egyszerre több piaci szabályozást érintő állat- és növény-egészségügyi szabályok. Ide tartoznak a következők: az állati eredetű veszélyes hulladékok elégetése, az élelmiszerbiztonsági hivatal működtetése, laboratóriumok fejlesztése, határállomások kiépítése, informatikai rendszerek és nyilvántartások kialakítása, az állatok védelme, a növényútlevél, a takarmányellenőrzés, az élelmiszerellenőrzés, a minőségellenőrzés, tesztvizsgálatok, növény védőszer engedélyezés, termőhelyi ellenőrzés, a szennyvíz mezőgazdasági hasznosítása, szakszolgálatok fejlesztése, képzés és tájékoztatás. Az ezekhez szükséges intézményfejlesztési feladatok megvalósíthatósága hazánkban nagyon eltérő.

1.3.1. Állategészségügyi intézményfejlesztések

Mintegy hatvan új jogszabály átvételére kerül sor. A kiterjedtebb élelmiszerbiztonsági hatósági ellenőrzéshez biztosítani kell egy központi szervezetet, amit az állategészségügyről szóló törvény módosítása is előír. Ez a szervezet végzi – a „farmtól az asztalig” elvnek megfelelően – a termék-előállítás folyamatának ellenőrzéseit és a laboratóriumi hálózat ellenőrzését is. Ezáltal lehetőség nyílik az EU igényelte határellenőrzések laborvizsgálati háttérének megteremtésére is. Az informatikai fejlesztést; a járványügyi, élelmiszerellenőrzési, takarmányellenőrzési, zöldség-gyümölcs ellenőrzési, állatvédelmi- és gyógyszer-ellenőrzési alrendszerek kiépítése jelenti.

1.3.2. Az állat- és növény-egészségügyi határállomások fejlesztése

Az EU követelményeknek megfelelő állat- és növény-egészségügyi határkirendeltségek létrehozása hazánk EU csatlakozásának alapfeltétele. Az EU Bizottság illetékeseivel folytatott technikai konzultációk és egyeztetések során mintegy 10 növény-egészségügyi, illetve 9 állat-egészségügyi határállomás (Ukrajna, Románia, Jugoszlávia felé, valamint légi és hajózási kikötőnél) 2003. december 31-ig történő kiépítésére kell vállalnunk kötelezettséget.

1.3.3. Az állati eredetű hullák és hulladékok ártalmatlanításának EU konform intézmény fejlesztése

Az állati eredetű hulladékok (hullák és vágóhídi hulladékok) összegyűjtése és ártalmatlanítása fontos járványvédelmi, közegészségügyi és környezetvédelmi kérdés. Ezt a feladatot jelenleg meghatározóan a 100 %-os állami tulajdonú Állati Fehérjefeldolgozó Rt. (ATEV) és több kisebb vállalkozás végzi.

1.3.4. Élelmiszerbiztonsági Hivatal

Az Európai Unió 2002-ben kiadott rendeletének megfelelően fel kell gyorsítani Magyarországon is az Élelmiszerbiztonsági Hivatal létrehozását és az azzal kapcsolatos beruházásokat. Az Élelmiszerbiztonsági Hivatal – együttműködve a fogyasztóvédelem jelenlegi szervezeteivel – a teljes élelmiszertermelést átfogja és koordinálja. Fő feladatai közé a kockázatelemzés, a sürgősségi veszélyelhárítás, míg az újabb feladatok közé az adatgyűjtés, elemzés és feldolgozás továbbá a nyomon követhetőség igényel speciális számítástechnikai

infrastruktúrát. Az Európai Unió új előírásai szerint a hivatal részt vesz a fogyasztók tájékoztatásában és az állami döntéshozatalhoz szükséges tanulmányok elkészítésében.

Összefoglalás

Az Európai Unióhoz való csatlakozás kapcsán szükséges teendők közül mára elsősorú feladattá nőtt a mezőgazdasági közösségi szabályozást végrehajtó intézményhálózat és informatikai rendszer kialakítása. Elmondható, hogy ezen a területen az elmúlt években olyan nagy mértékűvé vált a lemaradás, hogy az komolyan veszélyezteti a szervezeteknek és rendszereknek a megcélzott csatlakozási dátumra, azaz 2004. május 1-re történő kialakítását. Jól jellemzi a helyzetet, hogy – a tagállamok és a Bizottság szakértői által, 2002. júniusában elvégzett átvilágítás jelentésének szavaival élve – az IIER kialakítása tekintetében „a helyzet kritikus, Magyarország a tagjelöltek között az utolsó helyen áll a rendszer kiépítésében és kétséges, hogy a csatlakozásra el tud készülni, de meg kell próbálni”.

Az FVM Földügyi és Térképészeti Főosztálya a Földmérési és Távérzékelési Intézet valamint a földhivatali hálózat bevonásával eddig is mindent megtett, s a jövőben is mindent megtesz annak érdekében, hogy az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer földügyi-térképészeti része határidőre elkészüljön, biztosítva ezzel a magyar gazdálkodók támogatásának lehetőségét.